Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
M. SZPUNAR
fremsat den 8. december 2022 [1]

Sag C-583/22 PPU

MV
procesdeltager:
Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland))

»Præjudiciel forelæggelse – retligt samarbejde i straffesager – rammeafgørelse 2008/675/RIA – artikel 3 – straffedomme i flere medlemsstater – fastsættelse af en samlet straf – inddragelse af den dom, der er afsagt i en anden stat – overskridelse af den maksimale samlede straf, der er fastsat i den nationale lovgivning«

I. Indledning

1. Den foreliggende sag giver Domstolen anledning til for første gang at fortolke artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675/RIA [2], som vedrører det vanskelige spørgsmål om eventuel fastsættelse af en samlet straf [3] i tilfælde af faktisk sammenstød af overtrædelser [4] begået i flere medlemsstater.

[1] – Originalsprog: fransk.

[2] – Rådets rammeafgørelse af 24.7.2008 om hensyntagen til domme afsagt i medlemsstaterne i Den Europæiske Union i forbindelse med en ny straffesag (EUT 2008, L 220, s. 32).

[3] – I dette forslag til afgørelse forstår jeg ved »samlet straf« såvel pålæggelse af en samlet straf, hvis længde svarer til den strengeste oprindelige straf, som absorberer den mindst strenge straf, der således anses for at indgå i førstnævnte, som pålæggelsen af en samlet straf af op til den maksimale længde for en kombination af straffene.

[4] – Ved »faktisk sammenstød af overtrædelser« forstår jeg en situation, hvor en person, som har begået en overtrædelse, begår en ny overtrædelse, inden der er afsagt endelig dom for den første overtrædelse.

II. Retsforskrifter

A. Rammeafgørelse 2008/675

2. Første, femte, syvende, ottende, niende og fjortende betragtning til rammeafgørelse 2008/675 har følgende ordlyd:

»(1) Den Europæiske Union har sat sig som mål at bevare og udbygge et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed. Dette mål forudsætter, at der skal kunne tages hensyn til oplysninger om domme afsagt i medlemsstaterne uden for domslandet for at forhindre nye overtrædelser og i forbindelse med en ny straffesag.

[…]

(5) Det bør fastslås som et princip, at medlemsstaterne bør tillægge domme afsagt i andre medlemsstater samme retsvirkninger som nationale domme i overensstemmelse med national ret, uanset om disse retsvirkninger ifølge national ret betragtes som spørgsmål om faktiske forhold eller som retlige spørgsmål af processuel eller materiel karakter. Denne rammeafgørelse tager imidlertid ikke sigte på at harmonisere de konsekvenser, som tidligere domme skal have ifølge de forskellige nationale lovgivninger, og forpligtelsen til at tage hensyn til tidligere domme afsagt i andre medlemsstater eksisterer kun i det omfang, der tages hensyn til tidligere nationale domme i henhold til national ret.

[…]

(7) De retsvirkninger, der tillægges en dom afsagt i en anden medlemsstat, bør svare til retsvirkningerne af en national afgørelse, der træffes i fasen før retssagen, under selve retssagen og i domsfuldbyrdelsesfasen.

(8) Når der under en straffesag i en medlemsstat foreligger oplysninger om en tidligere dom afsagt i en anden medlemsstat, bør det så vidt muligt undgås, at den berørte person behandles dårligere, end hvis den tidligere dom havde været en national dom.

(9) Artikel 3, stk. 5, bør bl.a. fortolkes i overensstemmelse med [ottende] betragtning […] på en sådan måde, at hvis den nationale ret i den nye straffesag under hensyntagen til en tidligere straf idømt i en anden medlemsstat er af den opfattelse, at idømmelse af straf af et bestemt omfang inden for den nationale lovgivnings rammer ville være uforholdsmæssigt hårdt over for lovovertræderen i betragtning af omstændighederne, og hvis straffens formål kan opfyldes ved en lavere straf, kan den nationale ret mindske omfanget af straffen i overensstemmelse hermed, såfremt dette ville have været muligt i rent nationale sager.

[…]

(14) Indgreb i en dom eller fuldbyrdelse af denne omfatter bl.a. situationer, hvor den sanktion, der er idømt ved en tidligere dom, i overensstemmelse med den anden medlemsstats nationale ret skal absorberes eller medregnes i en anden sanktion, som derefter skal fuldbyrdes rent faktisk, i det omfang den første dom ikke allerede er fuldbyrdet eller dens fuldbyrdelse ikke er overført til den anden medlemsstat.«

3. Denne rammeafgørelses artikel 1, stk. 1, bestemmer:

»Formålet med denne rammeafgørelse er at fastsætte, på hvilke betingelser der i forbindelse med en straffesag mod en person i en medlemsstat skal tages hensyn til tidligere domme afsagt mod samme person for andre forhold i andre medlemsstater.«

4. I den nævnte rammeafgørelses artikel 2 »forstås ved »dom«: alle endelige afgørelser truffet af en straffedomstol, hvori en person kendes skyldig i en strafbar handling«.

5. Samme rammeafgørelses artikel 3, der har overskriften »Hensyntagen til domme afsagt i andre medlemsstater i forbindelse med en ny straffesag«, bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at der i forbindelse med en straffesag mod en person tages hensyn til tidligere domme afsagt mod samme person for andre forhold i andre medlemsstater, om hvilke der er fremskaffet oplysninger i henhold til relevante instrumenter om gensidig retshjælp eller om udveksling af oplysninger fra strafferegistre, i det omfang der tages hensyn til tidligere nationale domme, og at sådanne domme tillægges samme retsvirkninger som tidligere nationale domme i overensstemmelse med national ret.

2. Stk. 1 finder anvendelse i fasen før retssagen, under selve retssagen og i domsfuldbyrdelsesfasen, navnlig med hensyn til de relevante procedureregler, herunder reglerne for varetægtsfængsling, kvalifikationen af overtrædelsen, straffens type og omfang og reglerne for fuldbyrdelse af afgørelsen.

3. Hensyntagen til tidligere domme afsagt i andre medlemsstater, jf. stk. 1, har ikke som virkning, at den medlemsstat, der gennemfører den nye retssag, griber ind i, ophæver eller på ny prøver tidligere domme eller eventuelle afgørelser vedrørende disses fuldbyrdelse.

[…]

5. Hvis den overtrædelse, for hvilken den nye retssag gennemføres, er begået inden den tidligere dom er afsagt eller fuldstændig fuldbyrdet, medfører stk. 1 og 2 ikke, at medlemsstaterne skal anvende nationale bestemmelser om idømmelse af straf, hvis anvendelsen af sådanne bestemmelser på udenlandske domme vil begrænse dommerens mulighed for at idømme en straf i forbindelse med en ny straffesag.

Medlemsstaterne sikrer imidlertid, at deres domstole i sådanne tilfælde på anden måde kan tage hensyn til tidligere domme, der er afsagt i andre medlemsstater.«

B. Tysk ret

6. De bestemmelser, som regulerer fastsættelse af en samlet straf, findes i §§ 53-55 i Strafgesetzbuch (den tyske straffelov, herefter »StGB«).

7. StGB's § 53, stk. 1, som omhandler faktisk sammenstød af overtrædelser, bestemmer:

»Hvis en person har begået flere forbrydelser, som behandles samtidig, og derved udvirket flere frihedsstraffe eller flere bøder, idømmes en samlet straf.«

8. StGB's § 54, som omhandler fastsættelse af den samlede straf, bestemmer i stk. 1 og 2:

»1. Hvis en af enkeltstraffene er en livslang frihedsstraf, idømmes som samlet straf en livslang frihedsstraf. I alle øvrige tilfælde fastsættes den samlede straf ved forhøjelse af den højeste idømte straf, i tilfælde af straffe af forskellig art ved forhøjelse af den efter sin art strengeste straf. I denne forbindelse skal der foretages en samlet bedømmelse af gerningsmandens person og de enkelte strafbare forhold.

2. Den samlede straf må ikke nå op på summen af de enkelte straffe. Den må i forbindelse med tidsbegrænsede frihedsstraffe ikke overstige 15 år og i forbindelse med bøder ikke overstige 720 dagbøder.«

9. StGB's § 55, stk. 1, som omhandler efterfølgende fastsættelse af en samlet straf, bestemmer:

»§§ 53 og 54 finder også anvendelse, hvis en endeligt dømt, før den ham idømte straf er fuldbyrdet, forældet eller eftergivet, dømmes for en anden strafbar handling, som han begik før den tidligere domfældelse. Som tidligere domfældelse anses dommen i den tidligere sag, hvor de tilgrundliggende faktiske omstændigheder sidst kunne prøves.«

III. Tvisten i hovedsagen, de præjudicielle spørgsmål og retsforhandlingerne for Domstolen

10. Sagsøgeren i hovedsagen er fransk statsborger.

11. Fra august 2002 til september 2003 begik sagsøgeren i hovedsagen et antal strafferetlige overtrædelser i Frankrig. Den 10. oktober 2003 bortførte han en kvindelig studerende fra et universitetsområde i Tyskland og voldtog hende.

12. Den 20. oktober 2003 blev sagsøgeren i hovedsagen anholdt i Nederlandene på grundlag af en fransk arrestordre, der var udstedt af de franske myndigheder, og fængslet i syv måneder med henblik på udlevering for derefter at blive overført til Frankrig den 17. maj 2004, hvor han blev fængslet.

13. Den 30. september 2004 blev sagsøgeren i hovedsagen af tribunal de grande instance de Gueret (retten i første instans i Gueret, Frankrig) idømt en frihedsstraf på to år.

14. Den 29. februar 2008 idømte cour d'assises du Loir-et-Cher i Blois (nævningedomstolen i Loir-et-Cher, Frankrig) den anklagede en frihedsstraf på 15 år. Denne straf omfattede to yderligere domme, nemlig dom af 16. maj 2008 afsagt af cour d'assises de Loire-Atlantique i Nantes (nævningedomstolen i Loire-Atlantique) med en frihedsstraf på seks år og af 23. april 2012 afsagt af cour d'appel i Grenoble (appeldomstolen i Grenoble) med en frihedsstraf på et år og seks måneder.

15. Den 24. januar 2013 idømte cour d'assises du Maine-et-Loire i Angers (nævningedomstolen i Maine-et-Loire) sagsøgeren i hovedsagen en yderligere frihedsstraf på syv år.

16. Disse fem domme vedrørte alle forhold begået af sagsøgeren i hovedsagen i perioden fra september 2002 til september 2003. Frihedsstraffene blev fuldbyrdet med 17 år og 9 måneder, hvorfor sagsøgeren i hovedsagen sad fængslet i Frankrig uafbrudt indtil den 23. juli 2021, hvor han blev overgivet til de tyske myndigheder.

17. Siden denne dato har sagsøgeren i hovedsagen været varetægtsfængslet i Tyskland i medfør af en arrestordre, der var udstedt af Amtsgericht Freiburg im Breisgau (byretten i Freiburg im Breisgau, Tyskland).

18. Den 21. februar 2022 afsagde Landgericht Freiburg im Breisgau (den regionale ret i første instans i Freiburg im Breisgau, Tyskland) dom over sagsøgeren i hovedsagen for de forhold, som han den 10. oktober 2003 havde begået i Tyskland, og idømte ham en frihedsstraf på seks år for særlig grov voldtægt. Denne domstol fandt, at en frihedsstraf på syv år rettelig ville være passende for den begåede handling. Da det imidlertid ikke var muligt efterfølgende at fastsætte en samlet straf sammen med de fem straffe, som de franske domstole havde udmålt, nedsatte den nævnte domstol straffen med et år som kompensation.

19. Sagsøgeren i hovedsagen har iværksat revisionsanke af denne dom for Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland).

20. For det første har den forelæggende ret fremhævet, at spørgsmålet om, hvorvidt det er muligt at idømme sagsøgeren i hovedsagen en frihedsstraf for særlig grov voldtægt, som er genstand for hovedsagen, afhænger af fortolkningen af det princip om sidestillelse med de straffedomme, der er blevet afsagt i andre medlemsstater, som er fastlagt i artikel 3, stk. 1, i rammeafgørelse 2008/675, sammenholdt med artikel 3, stk. 5, første afsnit, heri.

21. Den forelæggende ret har præciseret, at hvis de domme, der var afsagt af de franske domstole, blev sidestillet med de tyske domme, vil der i henhold til StGB's § 55, stk. 1, være grundlag for efterfølgende at fastsætte en samlet straf bestående af de straffe, som de franske domstole havde pålagt, og den straf for særlig grov voldtægt, der blev pålagt i hovedsagen, idet denne voldtægt blev begået før afsigelsen af dommene i Frankrig.

22. I så fald skulle der ligeledes tages hensyn til det loft på 15 år for frihedsstraffe, der er fastsat i StGB's § 54, stk. 2, andet punktum. Den forelæggende ret har anført, at dette loft allerede var nået med den dom af 29. februar 2008, som Cour d'assises du Loir-et-Cher i Blois (nævningedomstolen i Loir-et-Cher) havde afsagt på 15 års frihedsstraf. Den har påpeget, at selv om sagsøgeren i hovedsagen måtte kunne idømmes en særskilt straf for den voldtægt, der var genstand for hovedsagen, ville den samlede straf følgelig stadig blive 15 års frihedsstraf som følge af nævnte loft, og han ville ikke længere kunne blive genstand for yderligere straffuldbyrdelse.

23. Den forelæggende ret har anført, at der ifølge dens faste praksis af folkeretlige grunde ikke kan fastsættes en samlet straf sammen med udenlandske straffe som sådan, for så vidt som en sådan samlet straf ville gribe ind i den udenlandske doms retskraft og den fremmede stats suverænitet.

24. Da dette ikke er muligt, pålægger artikel 3, stk. 1, i rammeafgørelse 2008/675 medlemsstaterne at sikre, at der i forbindelse med en ny straffesag mod en person tages hensyn til tidligere domme afsagt mod samme person for andre forhold i en anden medlemsstat, i det omfang der tages hensyn til tidligere nationale domme i henhold til national ret. Formålet hermed er at undgå, at den berørte person behandles dårligere, end hvis den tidligere afsagte dom havde været en national dom.

25. Den forelæggende ret ønsker dog en afklaring af rækkevidden af artikel 3, stk. 5, første afsnit, i rammeafgørelse 2008/675, hvorefter medlemsstaterne, hvis den overtrædelse, for hvilken den nye retssag gennemføres, er begået, inden den tidligere dom er afsagt eller fuldstændig fuldbyrdet, ikke

skal anvende deres nationale bestemmelser om idømmelse af straf, når anvendelsen af disse bestemmelser på udenlandske domme vil begrænse domstolens mulighed for at idømme en straf i forbindelse med den nye sag.

26. Efter den forelæggende rets opfattelse kan der således kun idømmes en straf for de forhold, der er genstand for hovedsagen, hvis artikel 3, stk. 5, første afsnit, i rammeafgørelse 2008/675 skal fortolkes således, at det ligebehandlingsprincip, der er fastlagt i denne rammeafgørelses artikel 3, stk. 1, ikke kan finde anvendelse, hvis inddragelsen af den straf, der er idømt i en anden medlemsstat, medfører en overskridelse af det loft på 15 år for frihedsstraffe, der er fastsat i StGB's § 54, stk. 2, andet punktum. En sådan fortolkning ville imidlertid stride mod princippet om ligebehandling af de domme, der er afsagt i de andre medlemsstater, for så vidt som den ville tillade en overskridelse af dette loft i henseende til disse sidstnævnte straffe.

27. Såfremt artikel 3, stk. 5, første afsnit, i rammeafgørelse 2008/675 faktisk skal fortolkes således, at det ligebehandlingsprincip, der er fastlagt i denne rammeafgørelses artikel 3, stk. 1, ikke kan finde anvendelse under omstændighederne i hovedsagen, ønsker den forelæggende ret for det andet oplyst, hvordan den nævnte rammeafgørelses artikel 3, stk. 5, andet punktum, skal fortolkes.

28. Denne ret ønsker mere præcist oplyst, om en hensyntagen til den straf, der er idømt i en anden medlemsstat, jf. sidstnævnte bestemmelse, skal foretages på den måde, at den ulempe, der følger af den manglende mulighed for at træffe afgørelse om efterfølgende fastsættelse af en samlet straf, konkret godtgøres og begrundes i forbindelse med udmålingen af den straf, som idømmes for den forbrydelse, der er begået på det nationale område.

29. Den forelæggende ret har anført, at der ifølge dens egen praksis på dette område normalt tages hensyn til den ulempe, der opstår ved den manglende mulighed for efterfølgende at fastsætte en samlet straf sammen med domme afsagt i en anden medlemsstat, ved udmålingen af straffen gennem en ikke nærmere fastsat lempelse som kompensation efter den påkendende rets skøn.

30. Denne ret er imidlertid af den opfattelse, at kun en klart begrundet og kvantificeret lempelse som kompensation for ulempen er i overensstemmelse med artikel 3, stk. 1 og 5, i rammeafgørelse 2008/675.

31. I medfør af denne rammeafgørelse skal den måde, hvorpå der tages hensyn til tidligere domme afsagt i en anden medlemsstat, tilnærmes mest muligt til den måde, hvorpå der tages hensyn til tidligere nationale domme. For at komme så tæt som muligt på en samlet straf som fastsat i StGB's §§ 54 og 55, hvilket kræver en kvantificeret vurdering, er det efter den forelæggende rets opfattelse nødvendigt konkret at påvise en ulempe, som opstår ved den manglende mulighed for at træffe afgørelse om en samlet straf og fradrage den samlede straf i den nye (samlede) straf, der skal idømmes.

32. Denne ret har tilføjet, at en begrundet og kvantificeret lempelse som kompensation for ulempen ikke alene er et krav af gennemsigtighedshensyn, men også er nødvendig for at gøre det muligt for den domstol, der skal behandle revisionsanken, at prøve straffastsættelsen. Dette krav kan ikke opfyldes ved blot at tage hensyn til en ikke nærmere bestemt lempelse som en ren gestus over for den anklagede ved straffastsættelsen.

33. Den forelæggende ret har endvidere præciseret, at det er op til den ret, som træffer afgørelse om sagens realitet, at skønne, hvordan lempelsen konkret skal fastsættes. Denne ret kan ved fastsættelsen af den nye straf tage direkte hensyn til den omstændighed, at det ikke er muligt at fastsætte en samlet straf sammen med en tidligere straf ved kvantificering af den del, der skal trækkes fra, eller den kan f.eks. overveje en »fiktiv samlet straf« sammen med den udenlandske straf og nedsætte denne nye straf med den udenlandske straf. De eneste krav i denne forbindelse er, at lempelsen er tilstrækkelig, og at den er klart begrundet og kvantificeret i lighed med fastsættelse af en samlet straf i henhold til StGB's §§ 54 og 55.

34. For så vidt angår hovedsagen har den forelæggende ret konstateret, at Landgericht Freiburg im Breisgau (den regionale ret i første instans i Freiburg im Breisgau) i sin dom har fastsat straffen uden at tage hensyn til det forhold, at en frihedsstraf på seks år medførte en overskridelse af det loft på 15 år for frihedsstraffe, som er fastsat i StGB's § 54, stk. 2, andet punktum. I øvrigt har denne retsinstans ikke henvist til et præcist kriterium, som den anvendte med hensyn til den måde, hvorpå der skulle tages hensyn til de domme, der var afsagt i en anden medlemsstat, jf. artikel 3, stk. 5, andet afsnit, i rammeafgørelse 2008/675.

35. På denne baggrund har Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Kan der i betragtning af kravet om ligebehandling i artikel 3, stk. 1, i rammeafgørelse [2008/675] og på baggrund af [denne rammeafgørelses] artikel 3, stk. 5, i en situation, hvor der egentlig burde fastsættes en samlet straf på grundlag af tyske domme og domfældelser i [en anden medlemsstat], også idømmes en straf for den forbrydelse, der er begået i Tyskland, hvis en fiktiv inddragelse af den straf, der er idømt i [den anden medlemsstat], fører til, at det loft for en samlet straf i forbindelse med [tidsbegrænsede] frihedsstraffe, der gælder i henhold til tysk ret, overskrides?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende:

Skal den hensyntagen til tidligere domme, der er afsagt i andre medlemsstater, som skal ske i henhold til artikel 3, stk. 5, [andet afsnit], i rammeafgørelse [2008/675], foretages på den måde, at den ulempe, der følger af den manglende mulighed for efterfølgende at fastsætte en samlet straf i henhold til principperne for fastsættelse af en samlet straf i henhold til tysk ret, skal dokumenteres og begrundes konkret ved udmålingen af straffen for den indenlandske forbrydelse?«

36. Den 27. september 2022 besluttede Domstolens Anden Afdeling at undergive den præjudicielle forelæggelse hasteproceduren i henhold til artikel 107, stk. 1, i Domstolens procesreglement.

37. Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (anklagemyndigheden ved forbundsdomstolen, Tyskland) og Europa-Kommissionen har indgivet skriftlige indlæg.

38. Disse parter samt sagsøgeren i hovedsagen har deltaget i retsmødet den 14. november 2022.

IV. Bedømmelse

A. Om det første præjudicielle spørgsmål

39. Med det første præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 skal fortolkes således, at en medlemsstat i forbindelse med en straffesag mod en person skal anvende sine nationale bestemmelser om fastsættelse af en samlet straf, idet den tager hensyn til tidligere domme afsagt mod samme person i en anden medlemsstat for andre forhold, der er begået tidligere, når den overtrædelse, der har givet anledning til den nye retssag, er blevet begået, inden disse tidligere domme er blevet afsagt, for så vidt som anvendelsen af disse nationale bestemmelser medfører, at der ikke bliver idømt en straf i forbindelse med den nye retssag eller i det mindste ikke sker straffuldbyrdelse [5].

40. Allerførst skal jeg præcisere, således som anklagemyndigheden ved forbundsdomstolen har anført, og som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at det ifølge tysk ret af folkeretlige grunde ikke er tilladt at fastsætte en samlet straf sammen med en straf, der er idømt i udlandet. Retspraksis fra Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) sikrer imidlertid, at den tiltalte ikke stilles ringere af den grund, idet der indtræder en mekanisme med »lempelse«, som gør det muligt for den ret, der skal pådømme realiteten, at tage hensyn til den tidligere dom, når den fastsætter straffen i den nye retssag, således som den ville have gjort, hvis det havde været muligt at fastsætte en samlet straf i snæver forstand.

41. Det er ligeledes vigtigt at fremhæve, at det ifølge de præciseringer, som er indgivet af anklagemyndigheden ved forbundsdomstolen, fremgår af retspraksis fra Bundesgerichtshof (forbundsdomstol), at det i tysk ret fastsatte loft på 15 år for frihedsstraffe i princippet kan finde anvendelse, når denne lempelsesmekanisme gennemføres.

42. Efter disse præciseringer vil jeg begynde min bedømmelse med nogle indledende bemærkninger om formålet med rammeafgørelse 2008/675 og dens indflydelse for så vidt angår spørgsmålet om fastsættelse af en samlet straf bestående af straffe, der er idømt i flere medlemsstater, før jeg går videre til undersøgelsen af denne rammeafgørelses artikel 3, stk. 5, der er omdrejningspunktet for det første præjudicielle spørgsmål.

1. Formålet med rammeafgørelse 2008/675 og problemstillingen med hensyn til fastsættelse af en samlet straf

43. Rammeafgørelse 2008/675 pålægger medlemsstaterne en minimumsforpligtelse til at tage hensyn til domme afsagt i andre medlemsstater [6]. Denne forpligtelse falder fint i tråd med det område med frihed, sikkerhed og retfærdighed, som Unionen har indført, og hvor der ikke kan tillades forskelsbehandling ved vurderingen af en persons kriminelle fortid, alt efter om en overtrædelse er begået i den ene eller den anden medlemsstat.

[5] – Jeg gør opmærksom på, at det ikke tydeligt fremgår af forelæggelsesafgørelsen, om de nationale bestemmelser, som den forelæggende ret har henvist til, hindrer, at der idømmes en straf for de forhold, der er genstand for den straffesag, der verserer for den, eller om den kunne idømme en straf, som dog ikke kan fuldbyrdes. Den forelæggende ret har nemlig anført, at enten kan der kun idømmes en straf, hvis Domstolen vælger en bestemt fortolkning af artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675, eller også kan der ganske vist idømmes en straf, men den kan ikke fuldbyrdes. Som jeg vil gøre rede for, er det imidlertid min opfattelse, at denne rammeafgørelses artikel 3, stk. 1 og 5, skal fortolkes ens i begge tilfælde, hvorfor Domstolens svar på det præjudicielle spørgsmål ikke ændres, hvis det viser sig, at de nationale bestemmelser ikke alene hindrer fuldbyrdelsen af en straf, der er idømt i forbindelse med en ny straffesag, men også selve idømmelsen af en sådan straf.

[6] – Tredje betragtning til rammeafgørelse 2008/675.

44. Med henblik herpå pålægger artikel 3, stk. 1, i rammeafgørelse 2008/675, sammenholdt med femte betragtning hertil, medlemsstaterne forpligtelsen til at sikre, at der i forbindelse med en ny straffesag mod en person i en medlemsstat både tages hensyn til tidligere domme afsagt mod samme person for andre forhold i andre medlemsstater, i det omfang der tages hensyn til tidligere nationale domme i henhold til national ret, og at de tillægges samme retsvirkninger som sidstnævnte domme i overensstemmelse med denne ret, uanset om disse retsvirkninger betragtes som spørgsmål om faktiske forhold eller som retlige spørgsmål af processuel eller materiel karakter [7]. Denne rammeafgørelse udsteder hermed et ligebehandlingsprincip, der gælder, uanset om dommene er afsagt i en enkelt eller i flere medlemsstater.

45. Det drejer sig således om at gøre det muligt i en medlemsstat, således som Kommissionen har anført, ikke alene at tage hensyn til en persons kriminelle fortid, når dette kan berøre den pågældende negativt – her tænker jeg bl.a. på gentagelsestilfælde – men ligeledes, når en sådan hensyntagen kan komme den pågældende til gode, især i tilfælde af et faktisk sammenstød af overtrædelser, der kan føre til, at straffene for hver enkelt overtrædelse fastsættes til en samlet straf.

46. Fastsættelse af en samlet straf er en nemlig en mekanisme, der gør det muligt at rumme straffens strenghed og samtidig undgå en ren og skær sammenlægning af de straffe, der svarer til de begåede sammenstødende overtrædelser. Ikke alene kan en rent matematisk sammenlægning være i strid med proportionalitetsprincippet, men den kan endvidere, som generaladvokat Richard de la Tours har anført, være i strid med en af straffens hovedfunktioner [8]. Straffen kan nemlig ikke kun fungere som gengældelse, men skal også forebygge nye overtrædelser og fremme domfældtes sociale rehabilitering. I tilfælde af et faktisk sammenstød af overtrædelser er den advarsel, der udgøres af den første dom, som skal få lovovertræderen til at besinde sig, imidlertid ikke blevet givet, hvorfor den idømte straf kan tilpasses [9].

47. Rettens hensyntagen til tidligere domme gør det således muligt for den navnlig at bedømme disse situationer og i overensstemmelse med bestemmelserne i dens nationale ret at fastsætte en samlet straf for de begåede sammenstødende overtrædelser. Rammeafgørelse 2008/675 tillader gennemførelsen af sådanne mekanismer i situationer med faktisk sammenstød af overtrædelser på tværs af grænserne. Domstolen har således fastslået, at denne rammeafgørelse finder anvendelse på en national procedure, der i forbindelse med fuldbyrdelsen fastsætter en samlet frihedsstraf under hensyntagen til den straf, som en person er idømt af den nationale ret, samt den, der er fastsat inden for rammerne af en tidligere dom afsagt af en domstol i en anden medlemsstat mod samme person for andre forhold [10].

48. Forpligtelsen til at tage hensyn til tidligere domme kan imidlertid volde vanskeligheder, når disse domme er blevet afsagt i udlandet, hvorfor rammeafgørelse 2008/675 i artikel 3, stk. 3, præciserer denne forpligtelses rækkevidde.

[7] – Dom af 21.9.2017, Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, præmis 25 og 26).

[8] – Generaladvokat Richard de la Tours forslag til afgørelse AV (Samlet dom) (C-221/19, EU:C:2020:815, punkt 35).

[9] – Generaladvokat Bots forslag til afgørelse Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:386, punkt 43).

[10] – Dom af 21.9.2017, Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, præmis 29), og af 15.4.2021, AV (Samlet dom) (C-221/19, EU:C:2021:278, præmis 52).

49. I henhold til artikel 3, stk. 3, i rammeafgørelse 2008/675 kan hensyntagen til domme afsagt i andre medlemsstater i forbindelse med en ny straffesag således hverken have til virkning at gribe ind i disse tidligere domme eller i en eventuel afgørelse vedrørende deres fuldbyrdelse i den medlemsstat, hvor den nye straffesag føres, eller at ophæve eller på ny at prøve de nævnte domme, som der således skal tages hensyn til, sådan som de blev afsagt [11].

50. En sådan præcisering er naturligvis relevant i situationer med faktisk sammenstød af overtrædelser, som kan føre til fastsættelse af en samlet straf i en medlemsstat. Dette er i øvrigt udtrykkeligt angivet i 14. betragtning til rammeafgørelse 2008/675, idet det her tilkendegives, at denne rammeafgørelses artikel 3, stk. 3, omfatter de situationer, hvor den straf, der er idømt ved en tidligere dom og endnu ikke er fuldbyrdet, skal absorberes eller medregnes i en anden straf, som derefter skal fuldbyrdes. I et sådant tilfælde har fastsættelsen af en samlet straf i medlemsstaten for den domstol, der idømmer straffen, nemlig nødvendigvis indflydelse på fuldbyrdelsen af den tidligere dom, der er afsagt af en retsinstans i en anden medlemsstat.

51. Artikel 3, stk. 3, i rammeafgørelse 2008/675 er imidlertid ikke begrænset alene til spørgsmålet om fastsættelse af en samlet straf. Den nationale domstols hensyntagen til de tidligere udenlandske domme kan nemlig have til virkning at gribe ind i disse tidligere domme i andre tilfælde, f.eks. ved at gøre den betingede dom ubetinget og omdanne den til en fængselsstraf [12].

52. Det drejer sig således om at opretholde retskraften for de domme, der er afsagt i andre medlemsstater, således at hensyntagen til tidligere domme ikke kan have til virkning, at den nationale domstol griber ind i den tidligere dom, der er afsagt i en anden medlemsstat. Derved fastsætter artikel 3, stk. 3, i rammeafgørelse 2008/675 en generel grænse for forpligtelsen til at tage hensyn til tidligere domme afsagt i en anden medlemsstat.

53. Foruden denne grænse fastsætter rammeafgørelse 2008/675 ligeledes i artikel 3, stk. 5, at hvis den overtrædelse, for hvilken den nye retssag gennemføres, er begået inden den tidligere dom er afsagt eller fuldstændig fuldbyrdet, medfører samme artikels stk. 1 og 2 ikke, at medlemsstaterne skal anvende nationale bestemmelser om idømmelse af straf, hvis anvendelsen af sådanne bestemmelser på udenlandske domme vil begrænse domstolens mulighed for at idømme en straf i forbindelse med en ny straffesag.

2. Artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675

54. Artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 fastsætter en undtagelse fra denne rammeafgørelses artikel 3, stk. 1.

55. Det fremgår nemlig klart af denne bestemmelses ordlyd, at i den situation, som den omhandler, har medlemsstaterne ikke i medfør af artikel 3, stk. 1, i rammeafgørelse 2008/675 pligt til at anvende nationale bestemmelser om idømmelse af straf. Med andre ord skal det ligebehandlingsprincip, der er fastsat i denne rammeafgørelses artikel 3, stk. 1, ikke anvendes i tilfælde af, at anvendelsen af nationale bestemmelser om idømmelse af straf på domme afsagt i en anden medlemsstat har til virkning at begrænse domstolens mulighed for at idømme en straf i forbindelse med den nye retssag.

[11] – Dom af 21.9.2017, Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, præmis 37 og 44), og af 15.4.2021, AV (Samlet dom) (C-221/19, EU:C:2021:278, præmis 53).

[12] – Dom af 21.9.2017, Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, præmis 46).

56. I modsætning til det, som Kommissionen gjorde gældende i retsmødet, er artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 således henvendt til medlemsstaterne, idet denne bestemmelse giver dem et råderum med hensyn til at til- eller fravælge en undtagelse fra det i denne artikels stk. 1 fastsatte ligebehandlingsprincip, og pålægger dem, såfremt de tilvælger en sådan undtagelse, at sikre, at deres domstole på anden måde alligevel kan tage hensyn til de udenlandske domme.

57. Jeg gør opmærksom på, at denne bestemmelse kun kan finde anvendelse i en situation, hvor den overtrædelse, der er genstand for den nye retssag, er blevet begået, inden den tidligere dom er afsagt eller fuldstændig fuldbyrdet.

58. Denne betingelse er opfyldt i den foreliggende sag, eftersom den i hovedsagen omhandlede voldtægt blev begået, inden de franske domme blev afsagt. Det kunne, således som Kommissionen og anklagemyndigheden ved forbundsdomstolen har gjort gældende, heraf udledes, at artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 burde finde anvendelse i den foreliggende sag og gøre det muligt for den forelæggende ret at undlade at anvende det i tysk ret fastsatte loft på 15 år for tidsbegrænsede frihedsstraffe, for så vidt som en sådan bestemmelse ville indebære, at den tyske domstol hindres i at idømme sagsøgeren i hovedsagen en straf, der kan fuldbyrdes.

59. Denne fortolkning finder jeg dog ikke overbevisende af de grunde, som jeg vil redegøre for i det følgende.

a) Gennemførelsen af artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 i national ret og denne bestemmelses manglende direkte virkning

60. Henset til den retspraksis fra Bundesgerichtshof (forbundsdomstol), der er nævnt i punkt 40 og 41 i dette forslag til afgørelse, har den tyske lovgiver vurderet, at der ikke var grund til at vedtage supplerende foranstaltninger til gennemførelse af rammeafgørelse 2008/675, idet en fortolkning af lempelsesmekanismen i tilfælde af udenlandske domme i overensstemmelse med mekanismen i denne rammeafgørelses artikel 3 gør det muligt at sikre, at den tiltalte i en straffesag i Tyskland ikke som følge af idømmelsen af en udenlandsk dom stilles ringere end en person, der er blevet dømt flere gange alene i denne medlemsstat [13].

61. Det er imidlertid fast retspraksis, at såfremt en rammeafgørelse har til formål at skabe rettigheder for borgerne, skal dens bestemmelser gennemføres med uomtvistelig bindende virkning og være tilstrækkeligt specifikke, bestemte og klare til, at de er i overensstemmelse med retssikkerhedsprincippet, som indebærer, at de af afgørelsen omfattede personer sættes i stand til at få fuldt kendskab til deres rettigheder [14].

62. Disse krav om, at bestemmelserne skal have uomtvistelig bindende virkning og være specifikke og klare, gælder så meget desto mere i straffesager i de situationer, hvor en rammeafgørelses bestemmelser kan virke skærpende for en tiltalts strafansvar.

63. Jeg gør i denne henseende opmærksom på, at den i tysk ret fastsatte lempelsesmekanisme er en mekanisme, der kommer den tiltale i en straffesag til gode, idet den tillader hensyntagen til tidligere domme afsagt imod den pågældende med det formål at tilpasse den straf, som

[13] – Deutscher Bundestag, Drucksache 16/13673 (bundestag.de), s. 5.

[14] – Dom af 24.3.2022, Kommissionen mod Irland (Gennemførelse af rammeafgørelse 2008/909) (C-125/21, ikke trykt i Sml., EU:C:2022:213, præmis 21), af 17.12.2020, Kommissionen mod Ungarn (Modtagelse af ansøgere om international beskyttelse) (C-808/18, EU:C:2020:1029, præmis 288), og af 13.3.1997, Kommissionen mod Frankrig (C-197/96, EU:C:1997:155, præmis 15).

vedkommende kan idømmes. For så vidt som den tillader en national domstol at se bort fra en sådan mekanisme, har anvendelsen af artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 en ugunstig virkning for den tiltaltes situation.

64. I den foreliggende sag fremstår – selv om artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 bl.a. har til følge at skærpe strafansvaret for de tiltalte i forbindelse med en straffesag – praksis fra Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) imidlertid som uklar. Anklagemyndigheden ved forbundsdomstolen har således henvist til forskellige domme, hvoraf nogle har overholdt loftet på 15 år, mens andre ikke har [15].

65. Retspraksis fra Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) udgør således ikke en tilstrækkelig gennemførelsesforanstaltning for artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 [16].

66. I denne henseende minder jeg om, at da rammeafgørelse 2008/675 er blevet vedtaget på grundlag af den tidligere tredje søjle i Unionen, navnlig i henhold til artikel 34, stk. 2, litra b), TEU, har dens bestemmelser ikke direkte virkning. Denne bestemmelse fastsatte for det første, at rammeafgørelser er bindende for medlemsstaterne med hensyn til det tilsigtede mål, men overlader det imidlertid til de nationale myndigheder at bestemme form og midler for gennemførelsen, og at rammeafgørelser for det andet ikke indebærer direkte virkning [17].

67. Da artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 ikke har direkte virkning, kan denne bestemmelse derfor ikke fortolkes således, at den tillader den nationale domstol at undlade at anvende det i tysk ret fastsatte loft på 15 år for frihedsstraffe.

b) Forpligtelse til en fortolkning i overensstemmelse med rammeafgørelse 2008/675 og grænserne herfor

68. Selv om rammeafgørelser ganske vist ikke kan have direkte virkning, indebærer deres bindende virkning ikke desto mindre en forpligtelse for de nationale myndigheder til at anlægge en overensstemmende fortolkning af national ret fra tidspunktet for udløbet af gennemførelsesfristen for disse rammeafgørelser [18].

[15] – Jeg anfører i øvrigt, at retten i første instans i tvisten i hovedsagen afviste at anvende det i tysk ret fastsatte loft på 15 år for frihedsstraffe ved gennemførelsen af lempelsesmekanismen.

[16] – Selv om retspraksis fra Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) kunne fortolkes således, at den i tilstrækkelig grad gennemfører artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675, idet den klart pålægger overholdelsen af loftet på 15 år ved gennemførelsen af lempelsesmekanismen, er det min opfattelse, at dette ikke vil kunne foranledige den forelæggende ret til at se bort fra dette loft. Denne bestemmelse angiver, at i de heraf omfattede situationer »medfører stk. 1 og 2 ikke, at medlemsstaterne skal anvende nationale bestemmelser om idømmelse af straf«, og præciserer, at medlemsstaterne i givet fald sikrer, at deres domstole på anden måde kan tage hensyn til tidligere udenlandske domme. Den tyske lovgiver har valgt at gennemføre denne bestemmelse ved retspraksis, hvorved fastsættelse af en samlet straf i snæver forstand er udelukket i tilfælde af faktisk sammenstød af overtrædelser, samtidig med, at den med lempelsesmekanismen har fastsat en alternativ hensyntagen for domstolen, hvor loftet på 15 år for frihedsstraffe under hensyntagen til tidligere domme finder anvendelse. Under disse omstændigheder, og for så vidt som den nationale retspraksis nøje gennemfører artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 i forbindelse med den skønsmargen, som medlemsstaterne råder over, kan denne bestemmelse på ingen måde fortolkes således, at den alligevel tillader den nationale domstol at undlade at anvende dette i tysk ret fastsatte loft på 15 år for frihedsstraffe.

[17] – Dom af 8.11.2016, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, præmis 56), og af 24.6.2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, præmis 69).

[18] – Dom af 8.11.2016, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, præmis 58 og 61), og af 24.6.2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, præmis 72).

69. Ved anvendelsen af national ret er disse myndigheder derfor forpligtet til i videst muligt omfang at fortolke denne lovgivning i lyset af rammeafgørelsens ordlyd og formål med henblik på at nå det med rammeafgørelsen tilsigtede resultat [19].

70. Det følger således heraf, at for så vidt som anvendelsen af det i tysk ret fastsatte loft på 15 år for frihedsstraffe vil begrænse en domstols mulighed for at idømme en straf i forbindelse med den sag, der verserer for den, kan den overensstemmende fortolkning af tysk ret indebære, at denne domstol afholder sig fra at anvende dette loft og i stedet på anden måde tager hensyn til de tidligere udenlandske domme.

71. Kravet om en overensstemmende fortolkning er imidlertid ikke uden grænser. Således er de generelle retsprincipper, bl.a. retssikkerhedsprincippet og princippet om forbud mod tilbagevirkende kraft, navnlig til hinder for, at denne forpligtelse til overensstemmende fortolkning kan føre til, at strafansvaret for dem, der har begået en lovovertrædelse, fastlægges eller skærpes på grundlag af en rammeafgørelse og uafhængigt af en lov vedtaget til gennemførelse heraf [20].

72. For så vidt angår artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 forekommer dette mig imidlertid netop at være tilfældet, hvis denne bestemmelse skulle fortolkes således, at den tillader den nationale domstol at se bort fra det i tysk ret fastsatte loft på 15 år for frihedsstraffe. I en sådan situation medfører forpligtelsen til en overensstemmende fortolkning nemlig en skærpelse af den tiltaltes strafferetlige situation i forhold til den situation, som den pågældende ville have været i ifølge national ret, idet den fratager vedkommende muligheden for at blive omfattet af dette loft på 15 år.

73. I denne forbindelse må jeg præcisere, at selv om Domstolens praksis vedrører *skærpelsen af strafansvaret* for den person, der har begået en lovovertrædelse, er det ikke min opfattelse, at dette udelukker, at denne praksis ligeledes omhandler situationer som den i hovedsagen omhandlede, hvor en rammeafgørelses bestemmelse ikke skærper den tiltaltes strafansvar i sig selv, men den straf, som vedkommende ifalder.

74. Domstolens praksis er nemlig navnlig støttet på retssikkerhedsprincippet [21], som har en særlig betydning i straffesager, og hvis rækkevidde ikke er begrænset til fastlæggelsen af en persons strafansvar, men ligeledes omfatter virkningerne af dette ansvar, hvoriblandt en af de vigtigste er den straf, der kan idømmes. Domstolen har i øvrigt selv medgivet, at den ved anvendelsen af denne praksis ikke alene undersøger, om den bestemmelse i rammeafgørelsen, der er omhandlet i den foreliggende sag, indebærer, at den pågældende persons strafansvar fastlægges eller skærpes, men ligeledes, om »varigheden [af den sanktion, den pågældende er idømt, ændres] til skade for [den pågældende]« [22].

75. Under disse omstændigheder kan princippet om, at national lovgivning skal fortolkes i overensstemmelse med bestemmelserne i rammeafgørelse 2008/675, ikke føre til, at den nationale domstol får mulighed for at se bort fra det i tysk ret fastsatte loft på 15 år for frihedsstraffe, der idømmes på grundlag af lempelsesmekanismen.

[19] – Dom af 16.6.2005, Pupino (C-105/03, EU:C:2005:386, præmis 43), af 8.11.2016, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, præmis 59), og af 24.6.2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, præmis 73).

[20] – Dom af 8.11.2016, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, præmis 63 og 64), af 29.6.2017, Popławski (C-579/15, EU:C:2017:503, præmis 32), og af 24.6.2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, præmis 75).

[21] – Dom af 16.6.2005, Pupino (C-105/03, EU:C:2005:386, præmis 44), af 8.11.2016, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, præmis 64), og af 24.6.2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, præmis 75).

[22] – Dom af 8.11.2016, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, præmis 65).

c) Den manglende præcision i national ret med hensyn til eksistensen af et loft for frihedsstraffe som følge af gennemførelsen af lempelsesmekanismen

76. Jeg præciserer, at jeg har baseret den analyse, som jeg netop har foretaget, på den forudsætning, at retspraksis fra Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) overfører det krav om overholdelse af et loft på 15 år for frihedsstraffe, der findes på området for fastsættelse af en samlet straf, til lempelsesmekanismen. Det er nemlig kun i det omfang, at tysk ret selv fastsætter, at et sådant loft i tilfælde af faktisk sammenstød af overtrædelser i flere medlemsstater skal anvendes, at artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke tillader, at der ses bort fra nævnte loft.

77. Jeg skal imidlertid påpege, at drøftelserne i retsmødet skabte forvirring om, hvorvidt et sådant loft på 15 år ligeledes kunne finde anvendelse på lempelsesmekanismen, idet anklagemyndigheden ved forbundsdomstolen både anførte, at dette loft fandt anvendelse på lempelsesmekanismen ifølge retspraksis fra Bundesgerichtshof (forbundsdomstol), og at et sådant loft ikke kunne finde anvendelse og i øvrigt aldrig var blevet det. Det fremgår endvidere af baggrunden for tvisten i hovedsagen, at retten i første instans afviste at anvende et sådant loft. Det er således ikke fastlagt med sikkerhed, at tysk ret fastsætter anvendelsen af loftet på 15 år for idømmelse af en samlet straf i forbindelse med gennemførelsen af lempelsesmekanismen.

78. Selv om der ikke er fastsat et sådant loft i tysk ret for så vidt angår lempelsesmekanismen, kan den overensstemmende fortolkning af bestemmelserne i den nationale lovgivning i lyset af artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 imidlertid føre til den modsatte løsning af den, som jeg foreslår.

79. Under disse omstændigheder tilkommer det den forelæggende ret at efterprøve, om det i tysk ret fastsatte loft på 15 år for frihedsstraffe er muligt at anvende ved gennemførelsen af lempelsesmekanismen.

80. Efter min opfattelse følger det af det ovenfor anførte, at artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 skal fortolkes således, at i mangel af foranstaltninger til gennemførelse af denne bestemmelse, og for så vidt som den nationale lovgivning fastsætter en grænse for idømmelsen af en frihedsstraf i tilfælde af hensyntagen til domme afsagt i en anden medlemsstat, skal en medlemsstat i forbindelse med en straffesag mod en person anvende sine nationale bestemmelser, idet den tager hensyn til disse tidligere udenlandske domme afsagt mod denne person for andre forhold, der er begået tidligere, når den overtrædelse, der har givet anledning til den nye retssag, er blevet begået, inden disse tidligere domme er blevet afsagt, selv såfremt anvendelsen af disse nationale bestemmelser medfører, at der ikke bliver idømt en straf i forbindelse med den nye retssag eller i det mindste ikke sker straffuldbyrdelse.

B. Om det andet præjudicielle spørgsmål

81. Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 5, andet afsnit, i rammeafgørelse 2008/675, såfremt en medlemsstat ikke i henhold til denne afgørelses artikel 3, stk. 5, første afsnit, skal anvende sine nationale bestemmelser om fastsættelse af en samlet straf ved at tage hensyn til tidligere domme afsagt i en anden medlemsstat, skal fortolkes således, at hensyntagen til tidligere domme afsagt i andre medlemsstater på anden måde, jf. denne bestemmelse, kræver, at den nationale domstol klart og kvantificeret i forbindelse

med udmålingen af straffen for den lovovertrædelse, der er begået på det nationale område, fastslår den ulempe, der følger af den manglende mulighed i de nationale bestemmelser for at fastsætte en samlet straf.

82. Som følge af min bedømmelse af det første præjudicielle spørgsmål er det ikke fornødent at besvare dette andet spørgsmål. Jeg vil dog alligevel for fuldstændighedens skyld undersøge det, i tilfælde af at Domstolen ikke skulle være enig i min bedømmelse.

83. Artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 fastsætter, at når denne bestemmelses første afsnit gennemføres, og den nationale domstol tillades, idet den ser bort fra det ligebehandlingsprincip, der er fastsat i artikel 3, stk. 1, at undlade at tage hensyn til en tidligere dom i tilfælde af faktisk sammenstød af overtrædelser, sikrer medlemsstaterne alligevel, at deres domstole på *en anden måde* kan tage hensyn til de tidligere domme.

84. Med andre ord sikrer artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675, at der selv i tilfælde, hvor tidligere domme afsagt i udlandet ikke tages i betragtning, ikke i den nye retssag ses bort fra den tiltaltes kriminelle fortid, således at der i mangel af streng ligebehandling sikres en vis rimelighed.

85. Således som Kommissionen og anklagemyndigheden ved forbundsdomstolen har anført, fastsætter denne bestemmelse derimod intet krav til de nærmere vilkår for denne alternative hensyntagen, især for så vidt angår udmålingen af den pålagte straf. Det skal derfor overlades til de domstole i medlemsstaterne, der henvises til i denne bestemmelse, at bedømme dette spørgsmål, uden at der af artikel 3, stk. 5, i rammeafgørelse 2008/675 kan udledes et andet krav end det, der stilles om hensyntagen med henblik på at kompensere for den manglende anvendelse af ligebehandlingsprincippet.

86. Under disse omstændigheder er det min opfattelse, at artikel 3, stk. 5, andet afsnit, i rammeafgørelse 2008/675 skal fortolkes således, at hensyntagen til tidligere domme afsagt i andre medlemsstater på anden måde, jf. denne bestemmelse, ikke kræver, at den nationale domstol klart og kvantificeret i forbindelse med udmålingen af straffen for den lovovertrædelse, der er begået på det nationale område, fastslår den ulempe, der følger af den manglende mulighed i de nationale bestemmelser for at fastsætte en samlet straf.

V. Forslag til afgørelse

87. På baggrund af ovenstående betragtninger foreslår jeg, at Domstolen besvarer de af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland) forelagte spørgsmål således:

»Artikel 3, stk. 5, i Rådets rammeafgørelse 2008/675/RIA af 24. juli 2008 om hensyntagen til domme afsagt i medlemsstaterne i Den Europæiske Union i forbindelse med en ny straffesag

skal fortolkes således, at

i mangel af foranstaltninger til gennemførelse af denne bestemmelse, og for så vidt som den nationale lovgivning fastsætter en grænse for idømmelsen af en frihedsstraf i tilfælde af hensyntagen til domme afsagt i en anden medlemsstat, skal en medlemsstat i forbindelse med en straffesag mod en person anvende sine nationale bestemmelser, idet den tager hensyn til disse tidligere udenlandske domme afsagt mod denne person for andre forhold, der er begået tidligere, når den overtrædelse, der har givet anledning til den nye retssag, er blevet begået, inden de nævnte

tidligere domme er blevet afsagt, selv såfremt anvendelsen af disse nationale bestemmelser medfører, at der ikke bliver idømt en straf i forbindelse med den nye retssag eller i det mindste ikke sker straffuldbyrdelse.«